

Impreviziunea si contractele aleatorii (Coltuc si Asociatii) ,specialistii vostri in drept pe internet

www.coltucsiassociatii.ro

Impreviziunea intervine ca o soluție de ultimă instanță în ipoteza unui dezechilibru contractual generat de elemente exterioare și excepționale neavute în vedere de părți la momentul încheierii convenției.

Impreviziunea presupune o reechilibrare a prestațiilor părților, fiind un remediu excepțional ce poate interveni în condiții stricte stabilite de legiuitor. Ea are ca finalitate menținerea contractului într-o formă ce poate permite continuitatea exercitării drepturilor și executarea obligațiilor de către părți, însă raportat la realitățile economice prezente ale acestora.

Impreviziunea în dreptul civil românesc

Impreviziunea apare ca o soluție de ultim moment, reechilibrând balanța contraprestațiilor și, probabil, acționând chiar și ca un furnizor de echilibru economic între cocontractanți.

Art. 1271 alin. (1) prevede regula în materie contractuală – „*pacta sunt servanda* sub forma nominalismul contractual”^[2]. Indiferent de dinamica valorică a propriilor obligații asumate sau a părții cocontractante, principiul forței obligatorii a contractelor reprezintă un imperativ ce trebuie respectat. Indubitabil, acest principiu consacră însuși motivul principal al încheierii contractelor, și anume executarea lor, spre obținerea beneficiilor (de orice natură) avute în vedere de părțile contractante la încheierea actului juridic. Totodată, *pacta sunt servanda* pavează calea securității juridice și netezește, ordonează relațiile sociale, prin consfințirea necesității executării obligațiilor, odată asumate de către părți.

În mod evident, alin. (2) al aceluiași articol constituie veritabila excepție a acestui principiu, fiind configurată instituția impreviziunii – aceasta poate fi invocată numai „*dacă executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă datorită unei schimbări excepționale a împrejurărilor care ar face vădit injustă obligarea debitorului la executarea obligației*”.

Posibilitatea invocării impreviziunii presupune nu numai ca situația părților să se plieze pe ipoteza inițială conturată de art. 1271, ci să fie întrunite o multitudine de condiții ce au ca scop restrângerea sferii de aplicare a acesteia.

Astfel, este esențial ca **(1)** schimbarea împrejurărilor să fi intervenit după încheierea contractului. Această dispoziție are menirea de a distinge impreviziunea de leziune, partea prejudiciată având deschisă posibilitatea invocării nulității relative în ipoteza în care încheie un contract lezionar. De asemenea, în mod firesc, este posibil ca părțile, deși o obligație este excesiv de oneroasă, să își fi asumat executarea ei voluntară și liberă (nealterată de vreun viciu de consimțământ).

Analiza următoarelor două aspecte ce trebuie întrunite prezintă o importanță deosebită, fiind incidentă problematica legăturii dintre impreviziune și contractele aleatorii.

Astfel, **(2)** schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea acesteia nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului, respectiv **(3)** debitorul nu și-a asumat riscul schimbării împrejurărilor și nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că și-ar fi asumat acest risc.

În ceea ce privește ultimul element, este necesar ca înainte de declanșarea mecanismului impreviziunii **(4)** debitorul să fi încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului. Astfel, debitorului afectat de schimbarea excepțională este obligat să încerce soluționarea situației prin mijloace amiabile, convenționale, și numai în ultim resort să apeleze la instanța de judecată în vederea aplicării dispozițiilor referitoare la impreviziune. Logica unui astfel de „filtru” este de a salvagarda pe cât posibil contractul, de a asigura primatul principiului „*mutuus consensus, mutuus dissensus*”, de a minimiza rolul instanței în privința modificării sau desființării contractelor, dar și dintr-o perspectivă istorico-teleologică de a degreva instanțele de judecată de litigii ce ar fi putut să își găsească soluționarea printr-o înțelegere anterioară a părților.

Astfel, impreviziunea este un plan de ultim resort al debitorului aflat într-o situație excepțională și nu un panaceu pentru orice ipoteză în care, din fluctuația economică ar rezulta o situație dezavantajoasă pentru acesta.

Contractele aleatorii.

Contractele aleatorii reprezintă o subclasificare a contractelor cu titlu oneros, în opoziție cu cele comutative. Cu privire la subclasificarea anterior menționată, putem observa două elemente care sunt determinante pentru a realiza această distincție: certitudinea existenței drepturilor și obligațiilor și posibilitatea determinării întinderii acestora.

Însuși Codul civil ne oferă o definiție în ceea ce privește contractele aleatorii: “*Este aleatoriu contractul care, prin natura lui sau prin voința părților, oferă cel puțin uneia dintre părți șansa unui câștig și o expune totodată la riscul unei pierderi, ce depind de un eveniment viitor și incert*” [art. 1173 alin. (2)]. Astfel, putem reține ca elemente esențiale faptul că pentru fiecare parte întinderea sau existența drepturilor și obligațiilor se va concretiza și definitivă la un moment ulterior fiind sub auspiciile unui eveniment viitor și incert (condiție) sau a unui eveniment viitor și sigur ca împlinire (termen) însă cu o scadență incertă. De asemenea, fiecare parte urmărește obținerea unui câștig și evitarea unei pierderi.

Pentru o mai bună înțelegere a contractelor aleatorii, considerăm imperativă distingerea noțiunii de **alea** față de aceea de **risc**, fiind două elemente cu o configurație diferită ce nu prezintă echivalență.

Alea si risc

Noțiunea de „*alea*”, deși similară, nu prezintă o configurație identică celei de „*risc*”, fiind imperativă distingerea conceptuală între cele două înainte de a avansa în prezentul studiu.

Într-o opinie pertinentă, s-a susținut că „*alea*” înseamnă „hazard”, adică un fapt, un eveniment sau o succesiune de fapte sau evenimente imprevizibile, incerte ca potențial

de apariție, dar periculoase sau, după caz, norocoase.”^[3] În ceea ce privește “*riscul*”, acesta reprezintă, în fapt, „șansa de câștig sau posibilitatea de pierdere”^[4].

Pornind de la definiția legală oferită de Codul Civil^[5], putem conchide că un contract aleatoriu este alcătuit din două elemente esențiale – risc (așa cum se înțelege prin sintagma “... oferă cel puțin uneia dintre părți șansa unui câștig și o expune totodată la riscul unei pierderi”) și *alea* („...ce depind de un eveniment viitor și incert”).

În situația contractului aleatoriu, imposibilitatea determinării cu precizie, cu certitudine a existenței și / sau întinderii ansamblului drepturilor și obligațiilor la momentul perfectării contractului conduce la apariția unei „risc” – o virtualitate cu două fațete, constând în posibilitatea de a dobândi un câștig sau de a-și cauza o pierdere. „Riscul”, la rândul său, este configurat de către „*alea*”, întreaga dinamică a unui contract aleatoriu depinzând, așa cum este menționat însuși de legiuitor, de „un eveniment viitor și incert”.

În analiza unui contract aleatoriu tipic – să spunem, contractul de joc (în cazul jocurilor de noroc permise, autorizate de lege, cum sunt pariurile), întinderea drepturilor, respectiv a obligațiilor este cunoscută, este determinată, întrucât fiecare cocontractant își asumă plata unei sume determinate – persoana fizică, individul, utilizând o miză determinată, iar persoana juridică (societatea ce organizează și gestionează activitatea parierii) stipulând expres care este suma ce îi va fi oferită pariorului, în cazul în care predicțiile acestuia se dovedesc a fi adevărate. Ca atare, în momentul încheierii contractului, atitudinea subiectivă a fiecărui cocontractant rezidă în cunoașterea tuturor clauzelor esențiale, aceasta nefiind una de incertitudine contractuală. În ceea ce privește existența drepturilor și a obligațiilor, apreciem că aceasta este doar parțial incertă, întrucât, în mod logic, în planul realității nu pot apărea decât două situații, în urma încheierii acestui contract de joc: fie pariorul pierde suma mizată, ca urmare a inexactității predicțiilor sale (societatea comercială fiind îndrituită la a-și apropria suma pariată, în speță nefiind incident un caz de plată nedatorată), caz în care contractul ia sfârșit, fie acestea sunt corecte, caz în care societatea respectivă devine obligată să îi plătească acestuia valoarea câștigului. Subliniem că, în mod total și neechivoc, una din aceste posibilități va lua ființă, ca atare există certitudinea viitoare existențe a unui set de drepturi și obligații, nefiind cunoscut care este acel set de drepturi și obligații, el depinzând, într-adevăr, de un eveniment viitor și incert.

